

Oscar van den Boogaard

*De tedere
onverschilligen*

Roman

2013

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

‘Maar om gelukkig te zijn, moet men zich niet te veel met anderen bezighouden.’

Albert Camus – *La Chute*

Gisteren, op de laatste dag voor de zomervakantie, ben ik door de directie van de school ontslagen omdat ik een verhouding zou hebben met Nicky Vogel, het onberispelijke hockeymeisje uit de vierde klas.

Ik heb niet zozeer een verhouding met Nicky, als wel met haar moeder Wanda, ook al noemt die het liever een 'zielsverwantschap'. Omdat Nicky daar jaloers op is, heeft ze me eerder deze week op een avond klemgereden in de fietsenkelder. Ze legde de krul van haar hockeystick in mijn nek en trok me langzaam naar zich toe.

Terwijl het me overkwam, voelde ik me als de jonge vrouw uit het Engelse mopje van mijn grootvader. Op een avond werd ze door een vieze oude man in het hartje van Londen achternagezeten. Aan het eind van een doodlopend steegje stond ze met de rug tegen de muur. *Before she could tell him that she was not that kind of girl, she was.* Het doet me plezier om me Nicky voor te stellen in de rol van dirty old man en zo mijn eigen onschuld te bewaren.

Het was volgens de rector niet de eerste keer dat ik het met een leerlinge heb aangelegd. Ik zei hem op rustige

toon dat alles een kwestie is van interpretatie. Hij vond dat een dooddoener die niet de kracht had zijn woorden te weerleggen. Hij orakelde cynisch: ‘God rustte op de zevende dag, niet omdat hij moe was, maar omdat hij zag dat het goed was.’ Hij zweeg even, en zei vervolgens met een onheilspellende schittering in zijn ogen: ‘U mag voortaan alle dagen van de week rusten.’

Ik kon geen woord uitbrengen. Een lijkleke ex-godsdienstleraar in een te lichtgrijs pak beschikte over de rest van mijn leven. Ik moest er plotseling om lachen.

‘Vindt u het soms grappig?’

Ik schudde mijn hoofd. Ik moest iets eten voordat ik kon denken. Ik liep de kamer uit en ging naar het tankstation aan de overkant. Ik kocht een paar repen chocolade die ik achter elkaar opat. En daarna nog een wafel.

Het was overigens nooit mijn bedoeling geweest om leraar te worden, ik wilde helemaal niets worden. Ik wilde Frans studeren om mijn moeder- en vadertaal te ontvluchten. Ik wilde een taal voor mezelf, waarin ik mijn eigen gedachten kon denken. Ook al was dat met horten en stoten. Dat was het enige doel en daarmee hield het op. Van mijn vader had ik rechten of economie moeten studeren en net als hij bij Shell gaan werken.

Uiteindelijk heeft gebrek aan ambitie mij voor de klas geduwd, voor jonge mensen die me soms vertederen, maar meestal verontrusten, omdat ik me afvraag of ze later sterk genoeg zullen zijn om een gelukkig leven voor zichzelf op te eisen. Ik zou ze willen waarschuwen voor de valkuilen en obstakels in het bestaan, maar dat

is volstrekt zinloos. Levenservaring is niet overdraagbaar en je kunt er ook geen voorschot op nemen.

Albert Camus kreeg een half jaar voordat hij verongelukte een brief uit Algiers van zijn oude leraar, die zich de beroemd geworden schrijver als jochie herinnerde. Mijnheer Germain schreef dat de pedagoog die zijn werk naar eer en geweten wil doen, elke gelegenheid te baat neemt om zijn leerlingen, zijn kinderen, te leren kennen. Uit een antwoord, een gebaar, een houding zou volgens hem veel af te leiden zijn. Want in het kind is de toekomstige volwassene heel vaak in de kiem aanwezig.

Ik zie in de kiem van mijn leerlingen vooral de volwassenen uit het verleden zitten. De ouders en grootouders met hun vooroordelen, frustraties en angsten. In de klas zie je dat de mensheid geen vleugels zal krijgen. We worden nooit vogels!

Tijdens het lesgeven verbeeld ik me altijd een kristallen ei om me heen, waardoorheen ik de kinderen wel kan zien, en zij mij, maar ik hoef hun pijn niet te voelen. Vogeltje (ha, zij heeft wel vleugels!) heeft mijn ei met haar stick aan diggelen weten te slaan. Waarvan akte.

Toen mijn levensgezellin Roberte gisteravond het nieuws van mijn ontslag hoorde – van een maatschappijlerares, dus voordat ik het zelf kon vertellen –, zei ze dat ze me ging verlaten. Ze sprak kalm, alsof ze het al lang geleden had besloten en volledig had verwerkt. Ze trok zich terug in de logeerkamer en hing de hele avond aan de telefoon. Ze kwam niet toen ik haar riep dat het

eten was opgediend. Ik bonsde niet op haar deur om te smeken of ze wilde komen, zoals ik dat vroeger altijd bij mijn moeder heb gedaan. Ik heb de kracht niet meer om mensen te overtuigen.

Vorig jaar had ze me nog gevraagd om met haar te trouwen. Mijn laconieke ‘waarom niet?’ had haar niet overtuigd. Sindsdien zweefde onze relatie tussen een ja en een nee. Het was een soort ‘nja’.

Terwijl ik naar de lege stoel tegenover mij zat te kijken, met daarvoor het lege bord waarop ik het servetje in een waaier had gevouwen, bedacht ik me hoe schrijnend het is dat je pas naar een relatie kunt kijken als die is afgelopen. De geliefden laten het eiland waar ze samen zo gelukkig en ongelukkig zijn geweest onbewoond achter. Vanaf het dek van het schip worden de contouren langzaam zichtbaar, maar de details verdwijnen. Het huisje waarin hun bed heeft gestaan is weldra niet meer te zien. Het eiland wordt steeds kleiner en zal ten slotte oplossen aan de horizon.

Ik overdacht hoe ik Roberte jaren geleden op een winteravond tijdens een diner van eenjarige studiegenoot had ontmoet. De kleine Française met het ronde brilletje aan de andere kant van de lange tafel leek op een sarcastisch jongetje. Toen ik haar naam hoorde, riep ik: ‘Roberte, ce soir!’ En zij antwoordde met aspiratie: ‘Octave!’

Wat een onwaarschijnlijk toeval was het dat deze vrouw de obscure roman *Roberte, ce soir* had gelezen, over een jonge vrouw die door haar oudere echtgenoot

Octave gedwongen werd zich aan te bieden aan elke gast die naar haar verlangde.

‘Een Hollander die Pierre Klossowski heeft gelezen!’ riep ze spottend. En daarna: ‘Bent u gespecialiseerd in erotische literatuur?’

Met veel omhaal en in gebrekkig Nederlands gaf Roberte de jarige zijn cadeau. Ik wist niet wat het was, een melkklopper die aan de onderkant was opengesneden, iets om mee te roeren? De jarige nam het verbaasd aan. Roberte wilde het demonstreren, *pour épater le bourgeois*: om zich eens heerlijk af te zetten tegen het burgermansfatsoen. Ze zette het ding op zijn hoofd en bewoog het op en neer. Hij vond het natuurlijk ‘kostelijk’. Ik vroeg haar hoe het apparaat heette, maar ze had geen idee. Er werden voorstellen gedaan: een hoofdkrabber, een hoofdhark, een schraapijzer. De zus van de gastheer fluisterde in mijn oor dat het een ‘orgasmatron’ werd genoemd. Roberte stelde voor dat iedereen het bij iedereen zou doen. De gasten waren verbaasd en verrukt. Toen kwam ze met het ding achter mij staan. Ik zette me schrap terwijl ik mijn ogen sloot. Het bloed begon te stromen in mijn hoofd alsof het jaren gestold was geweest.

Na het diner bracht ik Roberte achter op mijn fiets door de sneeuw naar haar huis. Ze was de hele tijd opgewonden aan het kletsen. Ik vond dat doodvermoeiend, omdat ik haar Nederlands nauwelijks verstond. Ik blafte speels: ‘Ta gueule!’ Ze lachte even en toen was ze stil.

We kwamen bij haar huis aan het Vondelpark. Ze

ging me voor op de trap naar zolder zonder een woord te zeggen. Ik zette haar brilletje af en pakte haar mooie parmantige lijfje vast. Het was alsof ik een pop in mijn handen had. Ik wist niet of ze met me vree of dat ze speelde dat ze met me vree. Dat vond ik juist zo spannend. Ik durfde dingen met haar te doen die ik nooit bij mijn vriendinnetjes had gedaan.

Ik fietste dwars door het park terug naar huis. Bij het bruggetje stapte ik van mijn fiets, liep de duisternis in, ging tegen een boom staan. Ik schuurde mijn rug aan de schors, en ook mijn achterhoofd. Een paar schimmen kwamen voorbij. Zoekende zielen in de krakende sneeuw. Door de kale bomen zag ik de wolken en de maan. Ik dacht aan openingen en tunnels en op het einde fel schijnend licht. Tussen de takken zag ik het blauwe theehuis, daarvoor stond een grote kerstboom met honderden lichtjes. De boom cirkelde om het theehuis en het theehuis om de boom.

Thuis wachtte me een wonder. De kleine Française zat me op het trappetje voor mijn deur op te wachten. Hoe kwam ze aan mijn adres? Ze zei dat ze niet alleen wilde slapen. Vanaf toen was Roberte in mijn leven. Ik raakte al gauw zo aan haar gewend dat ik me haar niet meer los van mij kon voorstellen.

Mijn onderbuurvrouw Ada, van wie ik mijn appartement huur, was niet blij met Robertes komst. We maakten in het begin te veel lawaai in ons bed. En bovendien was het nog niet lang genoeg uit met mijn vorige vriendin. Je moest volgens Ada na het beëindigen van

een relatie minstens zo lang alleen blijven als de relatie had geduurd. Daarvoor had ik absoluut geen geduld.

Roberte meende dat Ada te veel invloed op me had. Ze vond het vervelend om het trappenhuis met haar te delen. Iedere keer dat we haar deur passeerden, was ze bang dat de oude joodse zou opendoen om mij voor zichzelf op te eisen.

Het ijs tussen de twee vrouwen brak toen Roberte het oude Franse herenparfum van Ada, dat al jaren niet meer in Nederland te krijgen was, in Parijs had teruggevonden.

Terwijl Roberte zich gisteravond op de logeerkamer verborgen hield, dronk ik in mijn eentje de hele fles wijn leeg en ging alleen naar bed. Ik nam het teckeltje van Murano-glas dat ik ooit in Venetië van haar heb gekregen mee en drukte het onder het dekbed tegen me aan. Ik was bang dat ze het kapot zou gooien.

Ik herinnerde me hoe ik Roberte op een dag had gevraagd: 'Weet je wat het tegenovergestelde van jaloezie is?' Haar ogen keken geschrokken, toen bedachtzaam en plotseling schalks. Toen antwoordde ze: 'Eizeolaj.' Ze wilde er verder niet over praten.

Roberte denkt dat als je de liefde deelt tussen meerdere partners, de liefde minder wordt. Zij denkt vanuit schaarste. Zij denkt dat liefde alleen gegeven kan worden aan iemand door haar weg te nemen van een ander. Het verlangen naar EN EN EN in plaats van OF OF OF is volgens haar niets anders dan bindingsangst.

Vanmorgen werd ik wakker toen ik de deur met een klap hoorde dichtslaan. Ik stapte in één beweging uit mijn bed en het teckeltje viel op de vloer kapot. De kop en de romp waren gescheiden en een pootje lag helemaal bij het raam.

Ik zag Roberte even later aan de andere kant van de gracht haar koffers driftig in onze oude Twingo laden zonder nog een keer omhoog te kijken naar het appartement waar we zo lang hebben samengeleefd. Ik dacht: wie knipt er voortaan mijn snorretje bij? Ik zag haar wegrijden, terug naar de Bourgogne waarschijnlijk, naar haar moeder die ze nooit meer wilde zien, maar met wie ze nu kan samenzweren tegen dat onbetrouwbare Hollandse sujet.

De laatste jaren heb ik er vaak over getwijfeld of ik een gewiekste charlatan ben of juist een ernstig en edelmoedig wezen. Ik stel mezelf gerust met de gedachte dat een man die nog nooit het gevoel heeft gehad een oplichter te zijn, wel een oppervlakkig wezen moet zijn wiens leven niet de moeite waard is.

Toen ze weg was, liep ik door het appartement rond en opende de kasten. Ze had alleen haar kleren meegenomen en haar cd's van Keith Jarrett. De aquarel van de blinde rat in de roze monnikspij had ze laten hangen. Misschien hoorde hij bij haar oude bestaan waar ze niet meer aan herinnerd wilde worden.

Ik had honger maar er was niets in huis. Voor het aanrecht at ik een onrijpe mango en had medelijden met mezelf.

Ik liep naar beneden en klopte op de deur van Ada. Ze lag op haar bank met een plaid over zich heen. Ik zei: 'Roberte is weggegaan.' Ik weet niet waarom ik het vertelde. Ada is mijn moeder niet en ook niet mijn geweten. Ik ging aan haar voeteneinde zitten.

'Ze was de hele nacht hier,' zei ze met een zucht en legde haar voeten op mijn schoot.

'Is er niks meer aan te doen?' vroeg ik haar.

'Leg je er maar bij neer,' mompelde ze, terwijl ze zich oprichtte met een is-dat-nu-zo-erg-blik. 'Lees de wereldliteratuur!'

Ze bedoelt: dit soort dingen gebeuren nu eenmaal. Ze vindt van zichzelf dat haar het ergste is overkomen wat een mens kan overkomen en dat al het andere daarbij in het niet valt. Maar ik heb het gevoel dat ik net als zij een concentratiekamp heb overleefd. Ze heeft toch niet het monopolie op ongeluk?

Ada was zacht aan het neuriën. Ze vond het zeker wel prettig om het huis weer alleen met mij te delen. Toen ik aanstalten maakte om weg te gaan, zei ze: 'Ik begrijp niet waarom je het mij niet hebt verteld.'

'Wat had ik moeten vertellen?'

'Wat er op school is gebeurd.'

'Waarom vroeg je er dan niet naar?'

'Omdat ik dacht dat je er zelf over zou beginnen.'

'Dat was ik ook van plan.'

Ze strekte een hand naar me uit. Met haar vingertoppen raakte ze mijn schouder. 'Je weet het toch, ik veroordeel je niet.'

Ik wist niet wat ik moest zeggen.
'Je bent zo gevoelig, meegaand.'
'Ik had het niet mogen doen.'
'Toen ik veertien was, deed ik het met een volwassen man.'
'Maar ik deed "het" helemaal niet met dat meisje.'
'Waarom ben je dan ontslagen?'
'Omdat de amanuensis ons betrap heeft.'
'Dus toch?'
'Gewoon een kus.'
Ze nam een trek van haar sigaret en begon te lachen.
'Een kus,' herhaalde ze spottend.

Ik ging naar boven en strekte me uit op de bank voor het raam. Ik nam *My Life Story* in de hand. Een dik gebonden boek met een zwarte linnen kaft en gouden letters op de rug. Duizend lege pagina's met goud op de snee, die de lezer zelf moet invullen. Roberte had het boek vorige week op mijn verjaardag gegeven. Het zat ingepakt in gifgroen papier. Een vergiftigd geschenk.

Ze had het gekocht in een cadeautjeswinkel, waar je louter zinloze objecten kunt kopen voor mensen die geen wensen of interesses hebben. Bijvoorbeeld een platenspeler op ware grootte van karton met een draai-schijf waar een kat zijn nagels aan kan scherpen. Of een computerstick in de vorm van een legoblokje. Of een jidi-pyjama uit *Star Wars*. Of een basketbalnetje dat je op je prullenmand kunt monteren. Dat heeft ze me vorig jaar gegeven. 'Je wilde toch schrijver worden,' had ze

er toen plagerig bij gezegd. Ik heb dat basketbalnetje in de prullenmand gegooid.

My Life Story was het begin van een negatieve spiraal die uiteindelijk tot het ontslag op school heeft geleid. Op de avond van mijn verjaardag kregen we slaande ruzie. Roberte is zonder mij naar de nieuwste film van Woody Allen gegaan. Ze riep voordat ze de deur dichttrok dat we bij elkaar waren omdat we niet uit elkaar konden gaan. En ik concludeerde daaruit dat onze relatie niets anders was dan een mislukte scheiding.

Toen Roberte was vertrokken, fietste ik naar Wanda, die op haar rode pluchen bank een boek lag te lezen, terwijl haar dochter bij haar vader in Haarlem was. We hebben eerst uitgebreid gevreeën en toen we uitgeput op elkaar lagen, zag ik dat ze in slaap was gevallen. Ik heb me uit onze omarming losgemaakt, en ben de kamer van Nicky binnengelopen.

Aan de muur hingen affiches van het Nederlands dameshockeyelftal. Allemaal Nicky Vogeltjes. Blonde meisjes in tenue met paardenstaart die uit één mal gemaakt lijken te zijn. Slank, vrolijk, perfect getraind. Op haar bureautje lag *Zazie dans le métro*, dat ik haar klas te lezen had gegeven. Ze had het raadselachtige doukipudonktan in de eerste regel in gekleurde potloodstreepjes opgedeeld in d/ou/ki/pu/donk/tan en daarnaast had ze in krulletters geschreven: 'D'OU QU'IL PUE DONC TANT = HOE STINKT HET ZO?' Ik bladerde verder in het boek en raakte ontroerd door de bloemetjes die ze in de kantlijn had getekend.

En toen hoorde ik opeens de sleutel in de voordeur en gestommel in de hal. Hoe maak je een vroegrijpe vijftienjarige wijs dat je gewoon bij haar moeder op bezoek bent, terwijl je in je onderbroek rondloopt?

‘Je bent nog minder dan een dier,’ riep Nicky met het schuim op de mond.

Ik zit op de bank naar buiten te kijken. Het is een zwoele avond. Fietsers rijden uitgelaten over de grachten. Hier en daar zitten mensen in hun raam in de zon. Op de trappen voor de huizen lezen bewoners de krant. De terrasjes zitten vol. Ik dwing mezelf naar buiten te gaan. Ik spring op mijn fiets en ga doelloos op weg.

Boven het Rijksmuseum vliegen ganzen over. Op het grasveld op het Museumplein zitten jonge mensen op kleedjes. Het gouden harpje op het Concertgebouw vangt nog de laatste stralen zon. Ik maak een kleine omweg om niet langs café Welling te rijden, waar mijn collega's vaak zitten, voor wie ik nu het favoriete gespreksonderwerp ben.

Ik zet mijn fiets voor het raam van mijn zusje en zie haar met haar gezin aan tafel zitten. Er hangen slingers in de kamer en ik herinner me plotseling dat het gisteren de verjaardag van mijn petekind was. Ik besluit om niet aan te bellen, omdat ik niet wil uitleggen waarom ik het ben vergeten. Op dat moment kijkt de kleine in mijn richting en roept mijn naam. Hij dribbelt naar de hal, trekt langzaam de voordeur open en slaat zijn armen om mijn middel.

Mijn zusje met haar eeuwige kritische blik zegt dat ik gisteren wel aan haar zoon had mogen denken. ‘Heb je vader gezien?’ vraagt ze vervolgens en ik schud mijn hoofd. Er is altijd dat verwijt dat ik een egoïst ben. Ze vindt dat ik hem na de dood van mama heb laten vallen. Zij niet. Ze zou hem nog de borst geven als ze hem daarmee in leven zou kunnen houden.

‘Wil je me onderstoppen?’ vraagt de kleine. Er is nooit een verwijt in hem. Ik volg hem de trap op en kijk toe hoe hij behendig zijn pyjama aantrekt en daarna zijn tanden poetst. Ik stop hem in, zijn mond staat een beetje open, ik hoor hem hard ademen. Hij kijkt met zijn helderblauwe ogen recht in mijn hart. Zijn oortjes gloeien. Ik vraag me af waarom ik hem zo weinig aandacht heb gegeven. Straf ik hem omdat ik liefde van zijn moeder tekort ben gekomen?

Naast het bed staan het pakhuis met de groene luikjes en de houten legokist waarmee ik vroeger heb gespeeld. Op het deksel heb ik met viltstift een stratenplan getekend. Mijn neefje drukt me het oude sprookjesboek in de hand waaruit mijn moeder me vroeger voorlas. Ze genoot ervan om dat te doen. Het was alsof ze dan haar verdriet even kon vergeten. Ik lees hem voor over de koning van Thule die op een gruwelijke dag zijn vrouw verliest. Ik krijg tranen in mijn ogen. Mijn neefje kruipt tegen me aan en probeert me te troosten. Zo zitten we een tijdje. Ik denk aan de heilige Antonius met het kind op zijn schoot. De oude man beschermt het kind, maar het kind beschermt ook de oude man.

Mijn zwager komt binnen. ‘Onze zoon moet slapen,’ zegt hij verwijtend.

Ik geef mijn neefje een kus en ga naar beneden. Mijn zusje zit met haar baby op de bank. Ik zie het mondje sabbelen aan de borst die niet voor mij is bestemd. Op de marmeren schouw zwaait de staart van de gouden klok van oma heen en weer. Mijn zwager vraagt of ik nog iets wil drinken, maar ik wil weggaan. Ik ben bang voor de vragen die hij zal stellen. Mijn zusje roept: ‘Kom je snel een keertje eten?’

Ik stap weer op mijn fiets, maar ik weet niet waar ik naartoe moet gaan. Mensen zitten op terrasjes met elkaar te keuvelen. Het is het begin van de vakantie. Overmorgen zouden Roberte en ik naar Napels gaan. Ik wist toen ze de reis boekte dat er een vloek op rustte.

Zonder na te denken rijd ik in de richting van het Olympiaplein. Ik houd stil voor het huis van moeder en dochter. Ik zie de roze fiets van Nicky vastgeketend aan de lantaarnpaal. Ik kijk omhoog naar hun appartement. De ramen staan open. Een merel zingt op de dakgoot. Ze zullen me nooit meer willen zien.

Terwijl ik onder hun raam sta en de geur van lindebomen opsnuif, is het alsof ik me in het verkeerde jaargetijde bevind. Ik voel me als een boom in de herfst. Het begint met een blaadje, en dan nog een blaadje en dan valt in één keer de hele bladerenpracht op de grond.

Ik fiets naar huis en ga doodmoe naar bed. ’s Nachts word ik nog een paar keer wakker. Ik hoor een schreeuw van Ada. Misschien schrikt ze op van een schreeuw van

mij. Nu Roberte mij niet meer bewaakt, slaat de angst weer toe.

Ik ga met opgetrokken knieën op mijn zij liggen en steek mijn hoofdkussen tussen mijn benen. Ik herinner me hoe Nicky en ik naast elkaar bij de verwarmingsketel in de fietsenkelder zaten. Een beetje uit elkaar. Zij schoof naar mij toe. Ik wilde haar aanraken, wachtte daarmee. Toen raakte zij mij aan. We zaten dicht tegen elkaar, in allerlei houdingen. Ze deed haar paardenstaart los. Ik zei: 'Je bent zo speels.' En zij zei: 'It takes two to play.' Terwijl ik Nicky kuste en in haar mond de mond van haar moeder voelde, leek er een tunnel te ontstaan van alle monden die ik ooit heb gekust, die uitmondde in een pikdonker gat.